

**Nærøyfjorden
verneområdestyre**

Postadresse
Nærøyfjorden verneområdestyre
Njøsavegen 2
6863 Leikanger

Besøksadresse
Fjordsenteret
5745 Aurland

Kontakt
Sentralbord: +47 57 64 30 00
Direkte: +47 5764 3134

fmvlpst@fylkesmannen.no
www.nasjonalparkstyre.no/naroyfjorden

Björg og Gunnstein Ohnstad
Johnsavegen 1
6868 GAUPNE

Sakshandsamar Jorunn Vallestad

Vår ref. 2020/10171-0 432.2

Dykkar ref.

Dato 19.10.2020

Dispensasjon - Nærøyfjorden landskapsvernområde - ekstra vindauge på stølshus - Hjølmo

Sender vedlagt saksprotokoll med saksframlegg frå Nærøyfjorden verneområdestyre.

Informasjon om klagerett

Vedtaket kan klagast inn for Miljødirektoratet av partar i saka eller andre som har rettsleg klageinteresse med ein frist på 3 veker jf. forvaltningslova §§ 28 - 29. Klagen skal rettast til Miljødirektoratet, men sendast via verneområdestyret v/sekretariatet, som kan gje nærare opplysningar om klagerett og rett til å sjå saksdokument.

Med helsing

Trygve Skjerdal
Nærøyfjorden verneområdestyre

Jorunn Vallestad
verneområdeforvaltar

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:
Vestland fylkeskommune
Statens naturoppsyn Aurland
Aurland kommune
Fylkesmannen i Vestland

Arkivsaksnr: 2020/10171-0

Sakshandsamar: Jorunn Vallestad

Dato: 28.09.2020

Utval	Utvalssak	Møtedato
Nærøyfjorden verneområdestyre	44/20	12.10.2020

Nærøyfjorden landskapsvernområde - ekstra vindauge på stølshus - Hjørmo

Innstilling frå forvaltar

Saka vert lagt fram utan ny innstilling.

Saksprotokoll i Nærøyfjorden verneområdestyre - 12.10.2020

Handsaming i møte

Styret meiner at innsetting av fleire vindauge i eksisterande bygg er ei vesentleg endring som det skulle vore søkt om. Vidare meiner styret at søker burde skjønt at ei dobling av talet på vindauge var søknadspliktig. Dei ekstra vindauga er ikkje i tråd med tradisjonell byggeskikk på stølshus og er eit brot på verneforskrifta. Verneområdestyret ynskjer ei streng handheving av slike saker. Det er uheldig om det blir ei utvikling der det er lettare å få tilgiving enn løyve til tiltak. I denne saka vil styret likevel gjere eit unntak på grunn av tilstanden på stølen, der fleire andre grunneigarar har gjort endringar på bygningane som har vore søknadspliktig, og som det ikkje har blitt reagert på. For at stølshuset framleis skal bli brukt og tatt vare på, kjem styret med fylgjande framlegg til vedtak:

Nærøyfjorden verneområdestyre godkjenner innsettinga av dei fire ekstra vindauga i stølshuset til Bjørg og Gunnstein Ohnstad på Hjørmo.

Løyvet til vindauga er gjeve med heimel i verneforskrifta for Nærøyfjorden landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 c) og gjeld med fylgjande vilkår:

- Løyvet gjeld dei nye vindauga som vart satt inn under istandsetting av stølshuset: Eit ekstra vindauge i vestveggen, eit ekstra vindauge i austveggen og to nye vindauge i kjellaren.
- Det skal settast enkle lemmar/plater framfor dei nye vindauga. Lemmane/platene skal dekke vindauga når det ikkje er folk på stølen. Dei skal utformast slik at heile

konstruksjonen skal løftast ned frå veggen når det er folk på stølen, og ikkje sånn at lemmene blir hengande på sida av vindauget. Lemmane/platene skal malast i same farge som huset.

Vedtak

Nærøyfjorden verneområdestyre godkjenner innsettinga av dei fire ekstra vindauga i stølshuset til Bjørg og Gunnstein Ohnstad på Hjølmo.

Løyvet til vindauga er gjeve med heimel i verneforskrifta for Nærøyfjorden landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 c) og gjeld med fylgjande vilkår:

- Løyvet gjed dei nye vindauga som vart satt inn under istandsetting av stølshuset: Eit ekstra vindaug i vestveggen, eit ekstra vindaug i austveggen og to nye vindaug i kjellaren.
- Det skal settast enkle lemmar/plater framfor dei nye vindauga. Lemmane/platene skal dekke vindauga når det ikkje er folk på stølen. Dei skal utformast slik at heile konstruksjonen skal løftast ned frå veggen når det er folk på stølen, og ikkje sånn at lemmene blir hengande på sida av vindauget. Lemmane/platene skal malast i same farge som huset.

Saksopplysningar

Sak ST 34/20: «Nærøyfjorden landskapsvernområde – Hjølmo - gjerde og tiltak på sel» var oppe til handsaming på styremøte 11. september 2020. I det saksframlegget vart naturmangfaldlova §§ 8-12 vurdert, og denne vurderinga er lagt til grunn i dette saksframlegget, i tillegg til nye vurderingar. I førre sak vart det gjort vedtak om at gjerdet rundt stølshuset må fjernast innan 1. november, medan handsaminga av den delen av saka som gjaldt ekstra vindaug i stølshuset vart utsett til neste styremøte. Verneområdeforvaltar har i mellomtida snakka med grunneigar og henta inn eksempel frå andre liknande saker. Det er også oppdaga ein feil i sakshandsaminga av førre sak. Det vart der opplyst at det er satt inn 2 nye vindaug i stølshuset. Det riktige talet er 4 nye vindaug.

Bilde av dei to nye vindauga i kjellaren som ikkje viste i det fyrste saksframlegget. Foto Jorunn Ospedal Vallestad

Forslag frå grunneigar

På telefon med verneområdeforvaltar har grunneigar uttrykt fortviling over vedtaket som vart fatta om at gjerdet må rivast, og har gitt beskjed om at dei kjem til å klage på vedtaket. Dei ekstra vindauga i huset meiner dei er heilt nødvendig for at dei sjølve, barn og barnebarn skal kunne bruke stølshuset. Dersom det blir vedtatt at dei må fjernast, uttalar grunneigar at dei kjem til å slutte å bruke stølshuset. Grunneigar føler seg urettferdig behandla, ettersom det er gjort mange uheldige tiltak på dei andre stølshusa på stølen, utan at forvaltninga har grepet inn. Grunneigar hevdar dei ekstra vindauga vart satt inn i god tru, då dei ikkje skjønnte at dette var «vesentlege fasadeendringar». Grunneigar foreslår som ei løysing at dei kan sette opp lemmar framfor vindauga, som kan vere lukka når dei ikkje er på stølen, for å dempe inntrykket av vindauga i stølshuset.

Kort gjennomgang av likande saker:

Generelt er det ganske mange saker om istandsetjing/restaurering av stølshus der det blir spesifisert at vindaugsopningane skal vere dei same som før restaureringa. Det er også ganske vanleg å spesifisere utsjånaden på vindauga, t.d om dei skal vere med sprosser. Som regel går vilkåra ut på at utsjånaden skal vere lik eksisterande vindauge. Ofte blir det vist til byggeteikningar i søknaden. Ved søknadar om å utvide stølshus verkar det som det er relativt vanleg å gje løyve til fleire vindauge, med vilkår om at nye vindauge skal ha same dimensjonar som eksisterande vindauge i bygningen. Forvaltar har funnet ein del eksempel på at det er gitt løyve til fleire vindauge der det er søkt om det. Forvaltar har ikkje klart å finne gode døme på saker der det er gitt avslag på å sette inn fleire vindauge i stølshus. Når det er gitt avslag eller bedt om retting på ombygging av stølshus, gjeld det for det meste større påbyggingar, samt plattingar med gjerde og liknande. I nokon saker blir større vindaugsflater problematisert saman med andre moment, men ser ikkje ut til å vere einaste grunn til avslag.

Under er oppsummert nokon saker som kan vere relevante når styret skal vurdere denne saka:

Sak 22/14 Naustdal-Gjengedal

Det vart i 2014 gitt løyve til å sette inn eit nytt vindaug i ei hytte i eit stølsmiljø i Naustdal-Gjengedal landskapsvernområde (Dalsbøen i Traudalen). Vindauget skulle settast inn i kortveggen på hytta oppunder mønet. Der er det hems inne i hytta, og føremålet med vindauget var å gje lys inn på hems og å gje ein rømmingsveg frå hems i tilfelle brann. I handsaming av saka vart det spesielt lagt vekt på vindaugets funksjon som rømmingsveg, og om fasadeendringa ville vere i tråd med tradisjonell byggeskikk, både på denne hytta spesielt og på stølsmiljøet generelt. Det blir vist til at ei nabohytte har liknande vindaug, og at det er vanleg med vindaug i mønet på hyttene i området. Løyvet blei gitt med vilkår om at vindauget skal ha same byggestil som dei andre vindauga.

Sak 2018/1970 Naustdal-Gjengedal

Det vart i 2018 gitt delegert løyve til å sette inn to nye vindaug i utselet på selet på Nesstølen i Naustdal. Det vart argumentert med å sleppe meir lys inn i selet for å gjere det meir tenleg til bruk i samband med beitebruk, jakt og fritidsbruk. Det er snakk om eit relativt stort sel som ligg for seg sjølv, og det var tre vindaug i selet frå før. Forvaltar meinte at fem vindaug ikkje var unaturleg for eit bygg av den storleiken. Det vart gitt vilkår om at vindauga skulle ha sprosser og tilsvarande utsjånad som dei som var i selet frå før, for å vere i tråd med byggeskikken i området. Det vart konkludert med at endringane ikkje var i strid med lokal byggeskikk, og var med på å sikre at Nesstølen og bygningane der vart brukte og halde ved like.

Sak 5/17 Nærøfjorden

Det vart i 2017 gitt løyve til å ta ned og sette opp att stølshuset på Fristølen i Nærøfjorden landskapsvernområde. Som del av dette vart det gitt løyve til å «setje inn eit ekstra vindaug på nordaustveggen på bygget i tømmerkassa, og eit vindaug i tilbygget i nordaustveggen. Nye vindaug og dører skal ha same utforming som dei opphavlege vindauga i bygget.» Å sette inn nye vindaug vart ikkje problematisert i saka, sjølv om stølen før dette løyvet vart vurdert å ha «ei høg grav av autensitet».

Sak 25/14 Stølsheimen

Det vart i 2014 gitt løyve til å sette opp eit tilbygg på eit stølshus i Sendedalen i Stølsheimen landskapsvernområde, inkludert to vindaug. Tilbygget erstatta to gamle mindre tilbygg, eit til fjøs og eit til vedhus. I denne delen av Sendedalen er det berre eit stølshus, men dette er godt synleg frå rv 13, og ein viktig del av landskapet. Vindauga vart i denne saka vurdert til å «i liten grad påverka landskapets art og karakter».

Sak 26/20 Nærøfjorden

I høve restaurering av sel på Snauasete i Nærøfjorden landskapsvernområde vart det i 2020 søkt om å utvide eit eksisterande vindaug i gavlveggen frå 85x55 cm til 100x90 cm. Søkar fekk berre lov til å utvide til 90x60, som er minste krav for å bruke det som rømmingsveg. Dette var i samråd med ynskje frå fylkeskommunen som har gitt midlar til restaurering av bygget, og det vart argumentert med at eit større vindaug ville vere «eit klart brot på tradisjonell byggeskikk for stølshus».

Sak 6/18 Nærøfjorden

I 2018 vart det søkt om å setje inn seks vindauge i høve ombygging/restaurering av eldhuset på Stigen i Nærøyfjorden landskapsvernområde. Det gamle bygget hadde to vindauge, kvart med to små ruter (90x40 cm). Søknaden gjekk på å sette inn 5 vindauge med fire ruter (90x90 cm) og eit lite med to ruter (90x40 cm). Bakgrunnen for søknaden var at dei ynskja å nytte huset til å ta imot gjestar i staden for som uthus. Forvaltar innstilte på løyve, men at alle vindauga skulle vere i storleiken 90x40 cm, slik som dei som var i bygget frå før. Styret syntes forvaltar var for streng, og gav løyve til den storleiken på vindauga som det var søkt om.

Sak frå Magnilldalen – Busjødalen i Forollhogna

I 2019 vart det gitt eit delegert løyve til fasadeendring av eit seterhus som inkluderte innsetting av 3 nye vindauge. Grunngevinga for søknaden var ynskje om meir lys i stølshuset. Det vart gjort følgjande vurdering i saka: «Forvalter mener at den nye vindussettingen vil gi seterhuset et mer moderne uttrykt og vil nødvendigvis ikke være i tråd med lokal byggeskikk. De nye vinduene vil imidlertid være like de eksisterende vinduene, og slik sett vil nye og gamle vinduer ikke bryte med hverandre og ikke skape streke kontraster. Fasaden vil få et harmonisk uttrykk slik også kulturminnemyndigheten kommenterer saken. Seterhuset er ikke verneverdig, og en viss grad av tilpasning til dagens behov og byggeskikk kan derfor tales her.» «Tiltaket vurderes å være av forholdsvis beskjeden karakter og vil slik det er omsøkt ikke endre eller virke inn på landskapets art eller karakter, og dermed ikke stride mot vernevedtakets formål. Det legges avgjørende vekt på at seterhuset er en del av en seter som er knyttet til landbruksformål og i aktiv bruk.»

Vurdering

Forvaltninga kan gje løyve til ombygging jf. verneforskrifta §3, punkt 1.3 c. Det avgjerande er om ombygginga er tilpassa «landskap og tradisjonell byggeskikk». Samla sett vil endringar på stølsbygningar kunne påverka landskapet sitt særpreg, og vera i strid med verneføremålet om å ta vare på kulturlandskapet med kulturminne. I heftet «Stølar og Stølsdrift. I fortid og framtid i Hordaland og Sogn og Fjordane av Reidulv Gald er det lista opp ein del råd og tips for byggesaker som gjeld hus på stølen. Der heiter det at *«Dører og vindauge skal vere mest mogleg lik dei opphavlege på stølen med omsyn til storleik, gjennomgåande sprosser, lister og eventuell dekor. Store glasflater og mange vindauge er det ikkje tradisjon for»*.

På stølshuset på Hjølmo er det satt inn fire nye vindauge som det ikkje er søkt om. Dette inneber ein dobling i talet på vindauge og utgjer ein vesentleg fasadeendring, og er eit klart brot på verneforskrifta. Åtte vindauge i eit stølshus fell nok også innanfor «mange vindauge», som det i følgje heftet om Stølar og Stølsdrift ikkje er tradisjon for. Samtidig må tiltaket også sjåast i samanheng med landskapet og stølsmiljøet rundt. I eit autentisk stølsmiljø vil det vere høgre terskel for å gje løyve som går utover tradisjonell byggeskikk, enn i eit stølsområde som allereie har gjennomgått store endringar. Det må også vurderast kor store endringar som kan tillatast for å tilpasse stølshuset til moderne bruk.

Styret har bedt om søknad i ettertid, og når denne no blir handsama er det viktig å vurdere om grunneigar ville fått løyve til å sette inn desse vindauga dersom tiltaket hadde vore med i den opphavlege søknaden om å restaurere bygget.

I det opphavlege løyvet til restaurering står det i vilkåra at «Arbeidet med istandsetjing skal ikkje føra til vesentlege endringar av fasaden på bygget.» og vidare at «Vindaug og dør som vert skifta ut skal ha same utforming som dei opphavlege vindauga og døra i bygget.» Det var ikkje noko i søknaden som tilsa at søkar hadde planar om å sette inn fleire vindaug. Sidan arbeidet med istandsetjing ikkje skulle føre til fasadeendringar, vurderte forvaltar at det ikkje var behov for å krevje arbeidsteikning. Tiltakshavar har plikt til å setja seg inn i kva lover som gjeld når eit tiltak vert utført. Nye vindaug kan i tillegg vera søknadspliktig etter plan- og bygningslova. Dersom tiltakshavar er i tvil om tiltaket er søknadspliktig, er tiltakshavar ansvarleg for å avklare dette med kommunen. Forvaltar meiner ein kan forvente at folk skjønner at nye vindaug i eit stølshus i eit landskapsvernområde inneber ei vesentleg fasadeendring. Samtidig opplever vi mange saker der tiltak går ut over det som kan reknast som vesentleg fasadeendring, så det er tydeleg at det er viktig med endå klarare vilkår. Det burde ikkje vere nødvendig å liste opp alt som ikkje er lov, men det kan likevel vurderast som eit formildande omstende i denne saka at vilkåra kunne vore tydelegare formulert.

Dei nye vindauga er tilnærma like fleire av vindauga som var i bygget frå før, og er like store eller mindre enn dei. I fleire tidlegare saker både i Nærøyfjorden landskapsvernområde og andre verneområde er det gitt løyve til å sette inn nye vindaug, så lenge dei er like dei eksisterande vindauga. Argumentet med å sleppe meir lys inn i opphaldsrom og soverom har tidlegare blitt brukt for å gje løyve til ekstra vindaug i stølshus i andre verneområde. I fleire saker er det argumentert med at eit slikt inngrep i liten grad påverkar landskapets art og karakter. Med bakgrunn i dette synes forvaltar det er vanskeleg å ikkje gje løyve til nokon av dei ekstra vindauga som det her er søkt om. Dersom styret ynskjer å legge ekstra vekt på å bevare den tradisjonelle bygningsstilen med få vindaug, kan ei løysing eventuelt vere å berre gje løyve til nokon av vindauga, men ikkje alle fire. I dei eksempla på liknande saker som forvaltar har klart å finne, har det blitt gitt løyve til det talet vindaug som det har vore søkt om, men dette har som regel vore snakk om 1-3 vindaug, færre enn i denne saka.

På Hjølmo er det på dei fleste av dei andre stølshusa gjennomført endringar som bryt med tradisjonell byggeskikk, og som har ført til at den kulturhistoriske verdien på stølsbygningane er vesentleg redusert. Dette har det anten blitt gitt løyve til, eller det er gjennomført utan søknad, og utan at forvaltninga har grepet inn i etterkant. I fleire av desse sakene burde nok forvaltninga tatt affære, men når dette ikkje er gjort er det forståeleg at grunneigar i dette tilfellet føler seg urettferdig behandla. Samtidig er det viktig å handsame kvar sak for seg, og ikkje la tidlegare feil avgjere utslaget i denne saka. Å gje løyve til mange nye vindaug i stølshuset vil føre til ny negativ verknad på heilskapen i stølsmiljøet. Sjølv om det er utført mange endringar på stølsbygningane, har Hjølmo framleis ein kulturhistorisk verdi med dei gamle steingardane rundt stølen og nokre autentiske stølsbygningar. Samtidig er det sånn at gamle hus blir best tatt vare på gjennom bruk, og for at hus skal bli brukt kan det vere nødvendig med ein del tilpassingar til dagens krav til fasilitetar. Å gje løyve til ekstra vindaug i stølshus for å sleppe inn meir lys, synes å vere ganske vanleg. Gir ein avslag på alle eller nokon av dei vindauga som det her er søkt om, er det ein viss risiko for at eigar vil slutte å bruke stølen.

Søkar kjem sjølv med eit forslag til løysing på saka. For å dempe verknaden av vindaugsflatene i landskapet og stølsmiljøet, foreslår dei å sette lemmar framfor vindauga. Lemmane vil vere igjen når dei ikkje er på stølen. Det er allereie lemmar framfor det største av vindauga i huset. Forvaltar har ikkje funnet andre saker der lemmar på stølshus har vore diskutert. Derimot er det lemmar på fleire av dei andre stølshusa, både på Hjølmo, og på den

nærliggande stølen Vassete. På desse stølane har det lenge vore tradisjon for å ha lemmar framfor vindauga. Forvaltar synes derfor at dette er ein fornuftig løysing. Sjølv om ein framleis vil sjå at det er vindauge der, vil lemmane bidra til å redusere inntrykket av vindauga, og verknaden dei har på landskapet.

Konklusjon

På bakgrunn av vurderinga foreslår forvaltar at styret vel ein av to løysingar:

1. Å gje løyve til alle fire vindaug, med vilkår om at det skal vere lemmer framfor vindauga når dei ikkje er i bruk.
2. Å berre gje løyve til to av fire vindaug, for å unngå for store fasadeendringar.

Arkivsaksnr: 2020/10171-0
Sakshandsamar: Anbjørg Nornes
Dato: 03.09.2020

Utval	Utvalssak	Møtedato
Nærøyfjorden verneområdestyre	34/20	10.09.2020

Saksframlegg - Nærøyfjorden landskapsvernområde - gjerde og tiltak på stølshus - Hjølmo

Saksprotokoll i Nærøyfjorden verneområdestyre - 10.09.2020

Handsaming i møte

Styret var på synfaring på Hjølmo og diskuterte søknaden om gjerde rundt stølshuset og nye vindauge i stølshuset. Styret har vurdert at det ikkje er vanleg med gjerde rundt stølshus, og at det vil endre landskapets karakter å gje løyve til gjerde.

Framlegg til vedtak:

Søknaden om gjerde blir ikkje imøtekommen. Det er ikkje tradisjon med gjerde rundt stølshus på Hjølmo. Gjerde skal takast ned innan 01.11.2020. Vedtaket blir gjort med heimel i verneforskrifta for Nærøyfjorden landskapsvernområde § 3, punkt 1.1.

Tiltaka med å sette inn nye vindauga endrar fasaden på bygget og er søknadspliktig. Det er sett inn 4 nye vindauge, noko som endrar fasaden vesentleg. Styret påpeikar at det er svært uheldig at tiltaket er gjennomført før det er søkt om, og at dette gjer saka vanskeleg. Styret utset vedtak om nye vindauge i stølshuset til neste styremøte. Styret ber om at forvaltar til neste møte hentar inn meir informasjon om kva som har vore gjort i liknande saker andre stadar.

Framlegg til vedtak vart samrøystes vedtatt.

Vedtak

Søknaden om gjerde blir ikkje imøtekomen. Det er ikkje tradisjon med gjerde rundt stølshus på Hjølmo. Gjerde skal takast ned innan 01.11.2020. Vedtaket blir gjort med heimel i verneforskrifta for Nærøyfjorden landskapsvernområde, § 3, punkt 1.1.

Tiltaka med å sette inn nye vindauga endrar fasaden på bygget og er søknadspliktig. Det er sett inn 4 nye vindaug, noko som endrar fasaden vesentleg. Styret påpeikar at det er svært uheldig at tiltaket er gjennomført før det er søkt om, og at dette gjer saka vanskeleg. Styret utset vedtak om nye vindaug i stølshuset til neste styremøte. Styret ber om at forvaltar til neste møte hentar inn meir informasjon om kva som har vore gjort i liknande saker andre stadar.

Innstilling frå forvaltar

Nærøyfjorden verneområdestyre gjev Bjørg og Gunnstein Ohnstad løyve til å setja inn to ekstra vindaug i stølshuset på Hjølmo, og gjerde inn stølshuset på Hjølmo i 2 år.

Løyvet til vindaug er gjeve med heimel i verneforskrifta for Nærøyfjorden landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 c) og gjeld med fylgjande vilkår:

- Det kan setjast inn eit ekstra vindaug i vestveggen, og eit ekstra vindaug i austveggen. Vindauga skal ha same storleik og utforming som vindauga som var i stølshuset tidlegare.

Løyvet til å gjerde inn stølshuset er gjeve med heimel i verneforskrifta for Nærøyfjorden landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 f) og gjeld med fylgjande vilkår:

- Det kan setjast opp gjerde rundt stølshuset midlertidig i 2 år.
- Det skal nyttast gjerde av typen sauegjerde som hindrar at lam set seg fast i gjerdenettingen.
- Gjerdet og gjerdestolpar skal takast ned att innan 1. november 2022.

Saksopplysningar

Dokument som bakgrunn for saka:

- Søknad frå Bjørg og Gunnstein Ohnstad om tiltak på sel på Hjølmo og gjerde, datert 20.04.2020
- Info om søknadsplikt – Nærøyfjorden landskapsvernområde – Hjølmo – gjerde og tiltak på sel, dokument 2020/10171 – 23.06.2020
- Nærøyfjorden landskapsvernområde – melding om vedtak – vedlikehald av stølshus på Hjølmo og motorisert ferdsel i samband med arbeidet, dokument 2017/212 – 02.03.2017

Saka vert vurdert etter:

- Forskrift om vern av Nærøyfjorden landskapsvernområde av 08.11.2002
- Naturmangfaldlova av 19.06.2009
- Forvaltningsplan for Vestnorsk fjordlandskap Nærøyfjorden, rapport nr. 1-2008

Bjørg og Gunnstein Ohnstad har stølshus på Hjølmo i Nærøyfjorden landskapsvernområde. Dei fekk løyve frå Nærøyfjorden verneområdestyre til å utføra arbeid på stølshuset i 2017.

Det vart mellom anna gitt løyve til å skifte vindauge og dør i stølshuset med same utforming som opphavlege vindauge og dør. Under ei synfaring på Hjølmo 25. mai i år vart det registrert at det var sett inn fleire vindauge i stølshuset, og at det var sett opp gjerde rundt stølshuset. Alle tiltaka er søknadspliktig. Notat frå synfaringa vart lagt fram for verneområdestyret i møte 15. juni 2020, RS sak 11/20. Styret bad tiltakshavarane om å senda inn søknad om dispensasjon om både ekstra vindauge og oppsett av gjerde, slik at styret kunne behandla sakene.

Ohnstad har sendt inn søknad med grunngjeving for tiltaka. Dei har gjort eit stort arbeid med å setja stølshuset i stand med nytt tak, ny kledning og ombygging inni stølshuset. Det er mellom anna laga soverom i stølshuset for å få plass til barn og barnebarn. Det vart sett inn vindauge i stølshuset for å få lys inn i rommet.

På Hjølmo er det mange sauer som vert slept på beite. Ohnstad meiner dette er positivt, men ynskjer ikkje å ha sauene tett inn på stølshuset. Dei ynskjer å nytte stølen meir saman med barnebarn, og meiner det er vanskeleg å nytta området når det er masse sauemøk tett på huset. Dei har difor sett opp eit permanent gjerde rundt stølshuset. Gjerdenetting er sauegjerde som skal hindra at lam set seg fast i nettingen.

Bilde av stølshuset med eit nytt vindauge i vestveggen, og gjerde rundt stølshuset. Foto Anbjørg Nornes

Bilde av stølshuset med eit ekstra vindauge i austveggen, og gjerde rundt stølshuset. Foto Anbjørg Nornes

Lovgrunnlaget

«Føremålet med Nærøyfjorden landskapsvernområde er å ta vare på eit vakkert og eigenarta natur- og kulturlandskap frå fjord til fjell i eit storfelt isbreutforma landskap med eit mangfald av plante- og dyreliv og der eit kulturlandskap med slåtteteigar, beitelandskap, stølsområde, gardsbruk og kulturminne, skapt gjennom aktiv landbruks-drift, utgjer ein vesentleg del av landskapets karakter» jf. verneforskrifta § 2. Området er verna mot alle inngrep eller tiltak som kan endre eller verke inn på landskapets art eller karakter. Forvaltningsstyresmakta kan gje løyve til «Påbygging, ombygging eller riving av bygningar og anlegg. Påbygging og ombygging skal vera tilpassa landskap og tradisjonell byggjeskikk.» jf. verneforskrifta § 3 punkt 1.3 c). Det kan gjevast løyve til oppsetting av nye gjerde «(som ikkje gjeld stenging av skorfeste og oppsetting av kve)» jf. verneforskrifta § 3 punkt 1.3 f)

Etter naturmangfaldlova (nml) § 7 skal prinsippa i §§ 8 – 12 leggjast til grunn ved utøving av offentleg mynde, og det skal koma fram av vedtaket korleis prinsippa er vurderte og vektlagt i saka.

Vurdering

Kulturlandskap med stølsområde og kulturminne er eit av verneføremåla i Nærøyfjorden landskapsvernområde. Det kan drivast tradisjonelt landbruk og jakt og fiske i området. Verneforskrifta regulerer kva inngrep som kan tillatast i verneområde. Stølen Hjølmo er godt ivaretatt ved at grunneigarane har tatt vare på og vedlikehalde dei fleste stølshusa.

Ivaretaking av kulturlandskap og kulturminne er i tråd med verneføremålet for landskapsvernområdet.

Kunnskapen om området er kjent gjennom forvaltningsplan for Nærøyfjorden, skjøtselsplan for Hjølmo og Restaureringsplan for Vestnorsk fjordlandskap – delområde Nærøyfjorden (2014). Det er ingen kjente forekomstar av trua artar eller naturtypar på Hjølmo som vil verta påverka av tiltaket (Naturbase 03.09.2020). Kunnskapsgrunnlaget jf. nml. § 8 er vurdert som godt for å vurdere denne saka, og føre-var-prinsippet i nml. § 9 er difor ikkje tillagt vekt i saka.

Den samla belastninga på økosystemet skal vurderast ved søknad om tiltak jf. nml. § 10. Ohnstad har sett stølshuset i stand på ein god måte, men har endra på fasaden med å sette inn to nye vindauge. Vindauga er av same storleik og utforming som vindauga som var i stølshuset frå før. Det er forståeleg at det er ynskjeleg med vindauga i soveromma i stølshuset. Dei to ekstra vindauga har ikkje ført til store endringar på bygget, men tiltaket er søknadspliktig og skulle vore søkt om før det vart gjennomført. Forvaltar vurderer at tiltaket ikkje er til stor skade på verneverdiane, og påverkar i liten grad landskapet sin karakter.

Hjølmo vert nytta til sauebeite av ein av grunneigarane. Det vert slept rundt 300 sauer og lam på beite om sommaren. Sauene er viktige for å halda kulturmark og kulturlandskapet ope. Det er ikkje tradisjon for å gjerda inn stølshusa på stølane i dette området. Inngjerdinga vil føra til at området rundt det inngjerda området ikkje vert beita, og krev meir slått enn området utanfor der sauene beitar. Dersom alle grunneigarane ynskjer å gjerde inn stølshusa sine vil det påverka landskapet på stølen Hjølmo, og det kan få presedensverknad for andre stølar i landskapsvernområdet. Dette tiltaket kan difor vera i strid med verneføremålet ved at den samla belastninga med gjerde påverkar det heilskaplege landskapet på stølane. Argumentet med at det er vanskeleg å bruka stølen når det er masse sauemøk tett på husa er forståeleg, og er eit vanleg argument i område der stølane er meir i bruk til ferie og fritid enn til landbruksdrift. Det er eit viktig moment at stølane blir brukt for at dei skal bli tatt vare på. I nyare tid er det berre sau som har beita i dette området, og det er sleppt større saueflokkar på beite enn tidlegare. I dette området kan inngjerdinga av eit stølshus prøvast ut eit par beitesesongar for å sjå kor stor verknad beite har på stølsbøen der det vert beita kontra inngjerda område. Med denne grunngevinga meiner forvaltar gjerde kan stå som eit fast gjerde midlertidig i to år til fram til november 2022. Då må gjerdet takast ned. I denne perioden kan vi også hauste erfaring med kor stort problemet med sauemøkk er rundt dei andre stølshusa. Dersom grunneigar meiner det framleis er gode argument for at det bør vera gjerde rundt stølshuset, må det sendast søknad i 2022 om inngjerding av stølshuset.

Forvaltar vurderer at arbeidsmetoden som er nytta med å sette nye vindauge i stølshuset er ein miljømessig bra metode jf. nml. § 12. Gjerde er sett opp slik at det står stødig, og det er nytta ein nettingtype som ikkje er til fare for sauane som beitar i området. Grunneigar er ansvarleg for at gjerdet er i god stand, og ikkje fører til skade på sauer og ville dyr.

Nml. § 11 er ikkje vurdert i denne saka då det er lite sannsynleg at tiltaket vil føre til skade på naturverdiane.

På bakgrunn av vurderingane etter verneforskrifta og naturmangfaldlova §§ 8 – 12, meiner forvaltar det kan gjevast løyve til å setja inn to vindauge i stølshuset, og ha gjerde ståande som ei midlertidig løysing fram til vinteren 2022.

